

Рівненський державний гуманітарний університет

**ПСИХОЛОГІЯ:
РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник наукових праць

Випуск 3

Рівне – 2014

Психологія: реальність і перспективи: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. – Випуск 3. – Рівне: Видавництво ТзОВ «Дока центр», 2014. – 182 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психології. Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович - доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

Заступник головного редактора:

Безлюдна Валентина Іванівна - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Максименко Сергій Дмитрович — академік-секретар відділення психології, вікової фізіології та дефектології НАПН України, дійсний член НАПН України, директор Інституту психології ім. Г. С. Костюка;

Ямницький Вадим Маркович — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Юрченко Вікторія Миколаївна — доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Михальчук Наталія Олександрівна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики англійської мови та прикладної лінгвістики Рівненського державного гуманітарного університету;

Литвиненко Світлана Анатоліївна — доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко Оксана Борисівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Шугасва Людмила Михайлівна — доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Пасічник Ігор Демидович — доктор психологічних наук, професор кафедри психолого-педагогічних дисциплін, ректор Національного університету «Острозька академія»;

Вірна Жанна Петрівна — доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Гошовський Ярослав Олександрович — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки;

Воробійов Анатолій Миколайович — кандидат педагогічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету;

Поніманська Тамара Іллівна — кандидат педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної і корекційної) Рівненського державного гуманітарного університету;

Корчакова Наталія Вікторівна — кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету (**відповідальний секретар**);

Созонюк Ольга Степанівна — кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 28.11. 2014 р.).

Свідоцтво про державну реєстрацію **Серія КВ №18713-7513Р.**

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Ст.Бандери, 20, e-mail: dokacentr@mail.ru.

3. Кричевський Р. Л. Психология малой группы: теоретический и прикладной аспекты / Р. Л. Кричевський, Е. М. Дубовская. — М. : МГУ, 1991. — 207 с.
4. Соціальна конфліктологія: Учеб. посібник для студ. высш. учеб. заведений / Н. П. Дедов, А. В. Морозов, Е. Г. Сорокина, Т. Ф. Сулова / Под ред. А. В. Морозова. — М. : Академия, 2002. — 336 с.
5. Трухін І. О. Соціальна психологія спілкування: Навч. посібн./ І.Трухін. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 336 с.
6. Фишер Р. Путь к согласию или переговоры без поражения / Р. Фишер, У. Юри: [Пер. с англ. А. Гореловой]. — М. : Наука, 1990. — 155с.
7. Цурупа М. В. Основи конфліктології та теорії переговорів: Навч. посібн./ М.В.Цурупа. — К. : Кондор. 2004. — 172 с.
8. Roger Fisher, William Ury. Getting to Yes : Negotiating Agreement Without Giving in. — Boston : Houghton Mifflin, 1983. — P. 162.
9. Morton Deutsch, Peter T. Coleman Rozwiązywanie konfliktów: teoria i praktyka, Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2005. — 648 s.

Резюме. Стаття посвячена рассмотрению роли психолога в оказании помощи для решения конфликтов путем переговоров и раскрытию преимуществ самих переговоров как конструктивного и альтернативного способа решения разного рода противостояний участниками конфликтного взаимодействия. Автор представляет эмпирические и теоретические данные в подтверждение сильных сторон процедуры переговоров и предлагает официально ввести такую процедуру в процессуальном праве Украины для создания возможности оказывать психологическую помощь в ведении переговоров при судебных разбирательствах.

Ключевые слова: переговоры, конфликт, помощь в ведении переговоров, альтернативные способы решения конфликтов.

Summary. The article is devoted to describing the role of psychologist in solving conflicts through negotiation and finding benefits in negotiation as a constructive and alternative way to resolve a problem between the opponents. The author introduces empirical and theoretical evidence to argue the advantages of the negotiation process and offers to implement such a procedure in the procedural law of Ukraine officially to create opportunities for providing psychological assistance in negotiations during the court proceedings.

Key words: negotiation, conflict, psychological assistance, alternative ways of resolving conflicts.

УДК: 159.964.21-053.6

А.М. ВОРОБІЙОВ

ПСИХОЛОГО-СОЦІАЛЬНІ КОНЦЕПТИ ВНУТРІШНЬОГО КОНФЛІКТУ В УЧНІВСЬКІЙ МОЛОДІ

Резюме. У статті внутрішньоособистісний конфлікт у підлітковому та юнацькому віці розглядається як вияв нормативних вікових тенденцій становлення особистості. Результати проведеного емпіричного дослідження дозволяють стверджувати, що стан внутрішнього конфлікту особистості у зазначені вікові періоди виявляється у розриві між потребою у досягненні внутрішньо значимих ціннісних об'єктів і можливістю такого досягнення в реальності.

Ключові слова: внутрішньоособистісний конфлікт, потреби, цінності, доступність, смислово-життєві орієнтації.

Постановка проблеми. У сучасній психології під конфліктом розуміють зіткнення протилежно направлених, несумісних одна з одною тенденцій у свідомості окремо взятого індивіда, міжособистісних стосунках, пов'язаних з гострими негативними емоційними переживаннями та виділяють наступні його види: міжгруповий конфлікт; міжособистісний конфлікт; внутрішньо особистісний конфлікт [1, 12].

Категорія внутрішніх особистісних конфліктів об'єднує психологічні конфлікти, які виникають через зіткнення різноманітних особистісних утворень: мотивів, цілей, інтересів, які представлені в свідомості індивіда відповідними переживаннями. Конфлікти цього виду в психологічній літературі позначаються як внутрішні особистісні конфлікти, особистісні, інтрасуб'єктивні, інтраперсональні. Внутрішній особистісний конфлікт являє собою протистояння двох начал в психіці людини: того, що сприймається і емоційно переживається як важлива для людини психологічна проблема, що потребує свого розв'язку і викликає внутрішню роботу, спрямовану на його подолання [1, 229]. Вони супроводжують людину протягом усього життя.

Внутрішньоособистісний конфлікт — один із найскладніших видів конфліктів. Саме цей вид конфлікту та шляхи виходу з нього стали предметом дослідження у різних психологічних наукових школах (З. Фрейд, А. Адлер, К. Юнг, К. Левін, К. Роджерс, А. Маслоу, Е. Еріксон; В. Франкл, О. Леонтьев, В.Мерлін, Л. Фістінгер; У. Джемс та ін.).

Подібно до того, як існує багато класифікацій конфліктів, є різні підходи до класифікації видів внутрішньоособистісних конфліктів. Так, М.Робер та Ф.Тильман розрізняють три їх типи: конфлікт потреб; конфлікт між потребою і соціальною нормою та конфлікт соціальних норм [1, 312]. Н. Гришина, виділяючи структури внутрішнього світу людини, що вступають у конфлікт (мотиви - «хочу») (потреби, інтереси, бажання),

цінності - «треба», самооцінка - «можу»), називає наступні типи внутрішньоособистісних конфліктів: мотиваційний; моральний та конфлікт нереалізованого бажання [1, 235]

Наявність ознак внутрішньоособистісної конфліктності є виявом нормативних вікових тенденцій особистості у підлітковому та юнацькому віці. Суб'єктивні показники переживання внутрішнього дискомфорту зростають в період переходу від підліткового до раннього юнацького віку, який вважається сенситивним для формування світогляду, ціннісних орієнтацій та суспільних норм [3, 534].

Соціальна ситуація як умова розвитку і буття в підлітковому віці принципово відрізняється від соціальної ситуації в дитинстві не стільки за зовнішніми обставинами, скільки за внутрішніми причинами. Підліток продовжує жити в сім'ї, навчатися, він оточений більшою мірою тими ж однолітками, однак сама соціальна ситуація трансформується в його свідомості в абсолютно нові ціннісні орієнтації – підліток починає інтенсивно рефлексувати на себе, на інших, на суспільство. Тепер вже інакше розставляються акценти: сім'я, школа, однолітки набувають нових значень і смислів. Для підлітка здійснюються зрушення в шкалі цінностей. Все освічується проекцією рефлексії, передусім найближчі: дім, сім'я.

Кардинальні зміни в структурі особистості підлітка зумовлюють його особливу чутливість до засвоєння норм, цінностей та способів поведінки, притаманних світові дорослих. Власне, йдеться про переорієнтацію з норм і цінностей дитячого світу на інші, дорослі, вироблення особистісних новоутворень, які відіграють особливу і вирішальну роль в оволодінні дитиною соціальною ситуацією дорослого.

Мета статті — визначити вплив внутрішніх конфліктів на процес особистісного зростання у підлітковому та юнацькому віці.

Методика та процедура дослідження. З метою вивчення психологічних особливостей особистісного зростання в підлітковому та юнацькому віці, визначення впливу внутрішніх конфліктів, протиріч на цей розвиток було проведено дослідження, в якому брали участь 74 респонденти (учні 8-А та 10-А класу ЗОШ № 5 м. Рівне, студенти 1-го курсу РДГУ). Для того, щоб виявити внутрішньоособистісні суперечності та дискомфорт, визначити причини їх появи, сфери прояву, зовнішні вияви в поведінці особистості та у відносинах з іншими, було використано методики «Рівень співвідношення «цінності» і «доступності» в різних життєвих сферах», «Шкала оцінки дискомфорту» та «Тест смисло-життєвих орієнтацій Д. А. Леонтьєва (СЖО)» [5, 4-6].

Аналіз результатів дослідження. Результати дослідження рівня співвідношення «Цінності» і «Доступності» в різних життєвих сферах вказують на домінування у більшості підлітків (77% учнів 8-го та 52% учнів 10-го класу) внутрішньої гармонії, узгодженості. Середній рівень внутрішньої конфліктності мають 15% учнів 8-го класу та 48% – 10-го. Лише 8% восьмикласників мають виражену внутрішню дисгармонію, високий рівень відмінності між «Цінністю» та «Доступністю».

Результати дослідження рівня суб'єктивного дискомфорту підлітків свідчать про переважання внутрішньої комфортності (73%), і лише 27% восьмикласників почувають себе дискомфортно, переживають почуття тривоги, пригніченості, розладу з самим собою.

У десятикласників також домінує відчуття внутрішньої комфортності та гармонії (56% опитуваних), 44% підлітків почуваються дискомфортно або присутнє помірно виражене почуття тривоги, дисгармонії.

Результати вивчення рівня співвідношення «Цінності» і «Доступності» в різних життєвих сферах вказують на переважання в юнаків (74%) узгодженості в мотиваційно-особистісній сфері, високий рівень задоволеності теперішньою життєвою ситуацією, внутрішній комфорт і самореалізацію. Тобто, оскільки, індекс «Цінність» – «Доступність» – показник розходження «бажаного» і «реального» в житті особистості в цілому, то виявлено, що розходження між «хочу» і «можу», між «хочу» і «маю», а також між тим, що є і тим, що з точки зору досліджуваних «має бути», знаходиться на низькому рівні. Причинами такої ситуації можуть бути різні фактори, зумовлені як зовнішніми, так і внутрішніми умовами розвитку. У 17% опитуваних виявлений середній рівень розходження «Цінності» і «Доступності», і 9% юнаків часто відчують внутрішні протиріччя, невпевненість у майбутньому, суперечності між власними бажаннями, уявленнями та наявною життєвою ситуацією.

Результати дослідження рівня дискомфорту в юнаків свідчать про переважання внутрішньої узгодженості, комфортності та злагодженості (39%), однак 35% опитуваних почувають себе дискомфортно, переживають почуття тривоги, пригніченості, розладу з самим собою. 26% респондентів не можуть визначитися з власним внутрішнім станом, переживають суперечливі почуття, стан спокою та дискомфорту, що часто змінюють один одного.

Порівняння розходження «Цінності» і «Доступності» та актуального внутрішнього стану опитуваних призвело до таких висновків:

- 19% учнів 8-го класу, 16% учнів 10-го класу, 35% юнаків відчують себе дискомфортно, хоча рівень розходження між «Цінністю» і «Доступністю» знаходиться в межах норми;
- 8% учнів 8-го класу, 28% учнів 10-го класу та 26% юнаків при відсутності внутрішньої дисгармонії не можуть визначитись щодо власного психологічного благополуччя;
- більшість респондентів почуваються комфортно, внутрішня потреба в самореалізації та інтеграції повністю задоволені (73% восьмикласників, 56% учнів 10-го класу, 39% юнаків).

Порівнюючи внутрішнє самопочуття в середньому та старшому підлітковому віці, можна помітити тенденцію до зростання особистісної невизначеності, зниження рівня рефлексії щодо власного внутрішнього самопочуття у старшому підлітковому віці, зниження рівня внутрішньої гармонії та підвищення рівня внутрішніх суперечностей. В юнацькому віці зберігається тенденція невизначеності внутрішнього стану (26%

опитуваних), однак підвищується рівень внутрішнього дискомфорту (35% юнаків).

Серед цінностей, які мають для підлітків велике значення і водночас важко доступні, можна виділити наступні: цікава робота, матеріально-забезпечене життя (відсутність матеріальних труднощів), впевненість в собі (свобода від внутрішніх протиріч, сумнівів), щасливе сімейне життя. Отже, саме ці сфери життя здаються підліткам найбільш вагомими, і, водночас, важко доступними.

Для юнаків значущими, і, водночас, важко доступними являються такі цінності: щасливе сімейне життя та матеріальне забезпечення, що вказує на специфічні погляди молодих людей на своє майбутнє, невпевненість у завтрашньому дні, і, насамперед, у тих сферах, самореалізація в яких забезпечує достойне життя у суспільстві. Велика різниця між цінністю і доступністю існує відносно таких понять як кохання, активне діяльне життя і впевненість у собі. Отже, саме і сфери являються для юнаків значущими і такими, що викликають найбільше внутрішніх переживань та суперечностей.

За результатами дослідження смисложиттєвих орієнтацій виявлено, що найбільший загальний показник СЖО притаманний учням десятого класу, найменший – учням восьмого класу, про що свідчать середні значення показника в даних вікових групах (рис.1).

За даними дослідження виявлено, що восьмикласники сприймають своє життя як цікаве, насичене, емоційне і наповнене змістом, але не схильні орієнтуватися на результативність життя, продуктивність та осмисленість прожитої його частини. Тобто підлітки незадоволені прожитим життям, більшість з них ще не змогли реалізувати власні бажання та наміри.

Учні десятого класу однаково орієнтовані на результативність, продуктивність власного життя та на її емоційну насиченість, цікавість, змістовність.

Юнаки також рівномірно спрямовані як на емоційну насиченість, цікавість життя, так і на її продуктивність, змістовність. Однак намічені цілі домінують над рівнем їх реалізації та рівнем задоволеності наявною життєвою ситуацією.

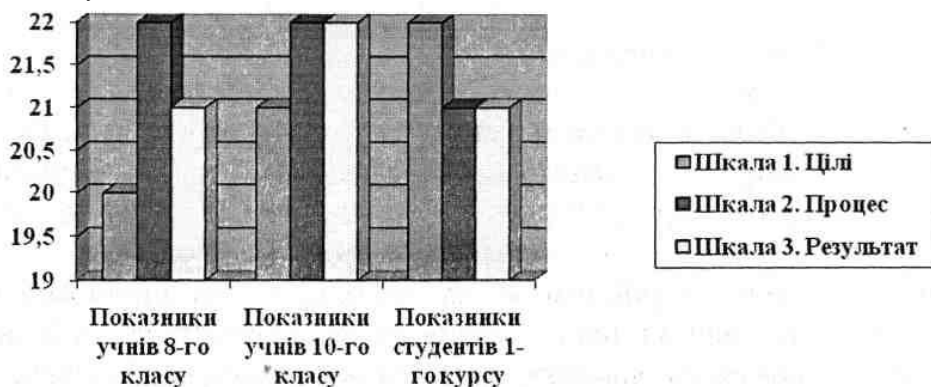

Рис. 1. Середні значення показників шкал «Цілі», «Процес», «Результат»

«Локус контролю - життя» домінує у всіх вікових категоріях досліджуваних (рис. 3), що свідчить про впевненість у собі, у можливості керування власним життям, вільно приймати рішення та втілювати їх у життя. «Локус контролю - Я» знаходиться на середньому рівні розвитку, що вказує на впевненість опитуваних у собі як особистості, яка здатна самостійно побудувати своє життя у відповідності із власними цілями та принципами.

Рис. 2. Середні значення показників шкал «Локус контролю - Я», «Локус контролю - життя»

Отже, досліджуваним притаманна спрямованість на життя як процес, в період з середнього підліткового до юнацького віку великого значення набуває не тільки емоційна насиченість, забарвленість життя, а й його продуктивність, змістовність, рівень самореалізації, чіткішими стають життєві цілі, наміри. В більшості досліджуваних домінує «Локус контролю – життя», що вказує на впевненість у можливості керувати своїм життям, вільно приймати бажані рішення.

Виявлено, що сучасним підліткам притаманна внутрішня гармонія, узгодженість між бажаннями,

домаганнями та можливістю їх задоволення. Оскільки теоретично внутрішній конфлікт притаманний для підліткового періоду розвитку особистості, то можна припустити, що незначний його прояв у досліджуваних може свідчити про високу самовпевненість, невміння реально оцінити наявну ситуацію, власні можливості, несформованість внутрішніх механізмів саморозвитку. Однак у юнацькому віці прослідковується тенденція до поглиблення внутрішніх протиріч, дисгармонії, що може бути наслідком нестабільної життєвої ситуації, зумовленої як суб'єктивними факторами, особливостями даного віку (необхідність вибору подальшого життєвого шляху і сумніви у зв'язку з цим, утвердження світоглядних установок, пріоритетів та цінностей, невпевненість у майбутньому), так і зовнішніми чинниками (хитка суспільна ситуація, недостатня підтримка з боку оточення та сім'ї стосовно правильності зробленого вибору).

За результатами кореляційного аналізу виборів «Цінності» та «Доступності» виявлено негативний зв'язок між рівнем значущості краси природи та мистецтва і доступністю активного діяльного життя для десятикласників, тобто чим доступнішим стає активне життя, тим меншого значення набуває краса природи та мистецтва. Подібний зв'язок відмічено також між матеріально-забезпеченим життям та впевненістю в собі. На думку десятикласників, невпевненість у собі перешкоджає у досягненні матеріальної забезпеченості.

Чим більш значущою стає свобода у діях і вчинках для підлітків, тим менш доступним та значущим їм здається щасливе сімейне життя. Та ж закономірність виявляється при порівнянні щасливого сімейного життя та творчості. Тобто для десятикласників щасливе сімейне життя та свобода, творчість існують як взаємовиключні поняття: при зростанні важливості одного з них відбувається зменшення доступності іншого.

Позитивний кореляційний зв'язок виявлений між цінністю та доступністю наявності вірних друзів та між свободою і впевненістю в собі, тобто при появі вірних друзів, їх наявність стає для підлітків ціннішою, при зростанні впевненості у собі десятикласникам стає ціннішою свобода, незалежність у діях і вчинках.

На думку восьмикласників, при збільшенні цінності і доступності матеріально-забезпеченого життя і кохання, збільшується цінність краси природи і мистецтва. Чим менш доступним виявляється щасливе сімейне життя, тим більш доступним стає активне, діяльне життя. Подібний зв'язок прослідковується і між такими поняттями як цікава робота і пізнання, щасливе сімейне життя і краса природи, тобто чим менш доступною є цікава робота, тим менш доступним та цінним стає пізнання (можливість розширення освіти, світогляду), також чим менш доступним є щасливе сімейне життя, тим менш доступною і цінною стає краса природи, мистецтва.

Специфічною виявилась думка восьмикласників щодо зв'язку творчості та матеріальної забезпеченості. На думку учнів, низький рівень матеріальної забезпеченості сприяє підвищенню цінності творчої активності, можливості творчої діяльності.

За результатами кореляційного аналізу виборів «Цінності» та «Доступності», здійснених юнаками, виявлений негативний зв'язок між матеріально-забезпеченим життям і впевненістю в собі, тобто, на їх думку, невпевненість у собі не сприяє матеріальному забезпеченню.

Відмічений позитивний кореляційний зв'язок між рівнем значущості пізнання та значущістю творчості, а також рівнем доступності краси природи та мистецтва, впевненості в собі, свободи, що вказує на уявлення юнаків про те, що чим більш цінним для людини є пізнання, тим ціннішою для неї є творчість, можливість реалізувати себе, тим доступнішою стає можливість милуватися красою природи та мистецтва, бути впевненішим в собі, отримати більше незалежності у вчинках і діях. Чим ціннішою є наявність хороших і вірних друзів, а також можливість творчої діяльності, тим доступнішою стає особистісна свобода.

Рівень доступності краси природи та мистецтва на думку юнаків обернено пропорційно впливає на рівень доступності свободи, творчості, впевненості в собі. А чим доступнішою є любов та можливість пізнання, тим менш доступною стає свобода та впевненість у собі, про що свідчить негативний кореляційний зв'язок між даними поняттями.

Серед цінностей, які мають для восьмикласників велике значення і водночас важкодоступні, можна виділити: цікава робота, матеріально-забезпечене життя (відсутність матеріальних труднощів), свобода як незалежність у діях і вчинках, щасливе сімейне життя.

Дещо відмінна оцінка значимих і важкодоступних цінностей у десятикласників. Так, учні вважають надзвичайно цінними і водночас важко доступними такі поняття: здоров'я (фізичне і психічне здоров'я), любов (духовна і фізична близькість з коханою людиною), матеріально-забезпечене життя (відсутність матеріальних труднощів), свобода як незалежність у діях і вчинках, щасливе сімейне життя. Тобто у старших підлітків з'являється орієнтація на цінність здоров'я, а також відмічено відмінність понять кохання та щасливого сімейного життя у розумінні підлітків: на думку опитуваних щасливе сімейне життя не обумовлюється коханням і, навпаки, кохання не зумовлює створення сім'ї та щасливого життя.

Юнаки важко доступними, але цінними визначили такі поняття: цікава робота, краса природи та мистецтва, любов, матеріально-забезпечене життя, наявність хороших і вірних друзів, щасливе сімейне життя. Тобто у першокласників, порівняно з підлітками, з'являється більше цінних, але важкодоступних понять, значущість краси природи та мистецтва і хороших друзів починає домінувати над значущістю здоров'я та свободи.

Висновки та перспективи подальших досліджень. За результатами проведеного нами емпіричного дослідження виявлено внутрішньоособистісну гармонію та відчуття комфорту в більшості досліджуваних. Це свідчить про задоволеність основних потреб респондентів, їх впевненість у власних силах. Розходження між бажаннями, домаганнями та можливістю їх задоволення знаходиться в межах норми. Однак виявлено індивідуальні випадки поглибленої внутрішньої конфліктності, дисгармонії, тож з даними респондентами слід

провести корекційно-відновлювальну роботу.

Оскільки внутрішній особистісний конфлікт завжди індивідуальний, носить особистісний характер, його подолання залежить від таких факторів особистості, як вік, стать, характер, темперамент, соціальний стан, цінності й ін. Це вказує на те, що універсальних способів подолання внутрішніх особистісних конфліктів, що однаково підходять для всіх людей і ситуацій, не існує. Ефективні стратегії подолання внутрішнього особистісного конфлікту спрямовані на «роботу» з самою проблемою, зі змістом виниклого протиріччя і мають своєю метою подолання тих перешкод, які створює дана проблема на шляху можливості самоактуалізації особистості, її самореалізації і повноцінного життя. Саме у пошуку таких стратегій подолання внутрішньо особистісного конфлікту ми вбачаємо перспективи подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел:

1. Гришина Н.В. Психология конфликта. / Н.В. Гришина. – СПб: Питер, 2000. –464 с. – (Мастера психологии).
2. Дмитриев А.В. Социальный конфликт: общее и особенное. / А.В. Дмитриев. - М.: Гардарики, 2002. – 526 с.
3. Крайг Г. Психология развития / Г.Крайг, Д.Бокум. – 9-е изд. – СПб.6 Питер, 2005. - 939 с. – (Мастера психологии).
4. Максименко С.Д. Развитие личности: разгортання чи новоутворення / С.Д. Максименко. // Психолог. – 2005. – №46 (грудень). – С. 4-10.
5. Фанталова Е.Б. Диагностика и психотерапия внутреннего конфликта. / Е.Б. Фанталова. – Самара: Издат. Дом «Бахра-М», 2001. – 127 с.

Резюме. В статье рассматриваются проблемы психолого-социальных концептов внутреннего конфликта в подростковом и юношеском возрасте. Результаты проведенного эмпирического исследования показали, что состояние внутреннего конфликта личности в подростковом и юношеском возрасте выражается в разрыве между потребностью в достижении внутренне значимых ценностных объектов и возможностью их достижения в реальности.

Summary. This article considers an inner conflict of a personality at an adolescence and preadult age, which is a manifestation of the normative age standards of a personality. The results of the empirical study proved, that a condition of the inner conflict of a personality at the indicated age periods reveals itself as a gap between a need of the significant inner values and a capability to assume those values in reality.

Keywords: inner conflict of a personality, needs, values, availability, existential meaningful orientations.

УДК 007: 304: 659.3

Ю.Д. ГАВРИЛЕЦЬ, С.В. ТУКАЄВ, В.В. РІЗУН, М.Ю. МАКАРЧУК

ЗАКОНОМІРНОСТІ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО ВПЛИВУ ТЕЛЕВІЗІЙНИХ НОВИН НА МОЛОДУ СТУДЕНТСЬКУ АУДИТОРІЮ

Резюме. Які ефекти викликають телевізійні новини? Чи суттєвим є погіршення настрою від перегляду сюжетів? Чи викликають новинні телематеріали тривогу в студентів? На ці та інші питання відповідає пропонована стаття. Її новизна – в тому, що в ній були використані дані експерименту, проведеного у Київському університеті імені Тараса Шевченка. Загалом це одне з перших досліджень впливу телеконтенту на психоемоційний стан студентської молоді, здійснених в Україні.

Ключові слова: психоемоційний стан, медіаефекти, тривожність, настрої, експеримент, теленовини.

Постановка проблеми. Вплив мас-медіа зазвичай оцінюється в контексті негативних оцінок залежності людини від масової інформації. Наука давно визнала факт масмедійного впливу – від відкритого, сильного до непрямого, послабленого. Проте існує наукова проблема у розумінні окремих випадків впливу засобів масової комунікації (ЗМК) на людину: наскільки ці випадки є закономірними, чи медіаефекти мають вирішальне для поведінки й діяльності людини значення, чи може людина уникати впливу ЗМК, чи не чинять газети, телебачення, радіо та інтернет прихованого впливу на людину, а може, вплив медіа зводиться лише до короткотривалих реакцій, які не мають у момент дії важливого значення, а носять накопичувальний характер. Тому принциповим є поділ медіаефектів на довготривалі та короткотривалі. Останні – є легшими для фіксації та визначення причин.

Нинішній час неможливо порівнювати із минулим. Однією з головних причин цього є те, що інформація оточує нас на кожному кроці, що може спричинити стрес у сучасних людей. Не є таємницею, що особливо інтенсивний потік інформації продукується і поширюється в соціумі масовокомунікаційними джерелами. Це як рекламні ролики і комерційні інформаційні продукти на замовлення, так і кінофільми, різного виду ток-шоу. Проте провідне місце в палітрі телепрограм посідають новини, бо саме вони і є журналістикою в найчистішому вигляді як сферою продукування і трансляції повідомлень про факти. Новини часто формують сприйняття людиною тієї реальності, до якої реципієнт не має безпосереднього стосунку (не знає, не бачив на власні очі, часто не може перевірити). Тому телебачення, яке робить із своїх реципієнтів інертних глядачів, яким часто просто лінь перевіряти подані в новинах відомості. А тоді, коли глядач не перевіряє подану в медіа інформацію,

З М І С Т

Передмова.....	3
Павелків Р.В. Місце просоціальної поведінки у формуванні моральних цінностей особистості	4
Литвиненко С.А. Ігротерапія як метод психологічної допомоги дітям і підліткам.....	8
Литвиненко С.А., Ямницький В.М. Актуальні проблеми практики супервізії у професійній підготовці майбутніх психологів	11
Петренко О.Б. Діяльність педагога зі збереження психічного здоров'я дитини: актуалізація ідей Василя Сухомлинського.....	14
Артемова О.І. Розвиток креативного потенціалу майбутніх практичних психологів в процесі професійної підготовки.....	19
Артимовець А.П., Литвиненко С.А. Теоретичний аналіз проблеми творчого мислення.....	22
Бабак К.В. Професійний розвиток особистості у практиці діяльності психологічної служби.....	25
Борейчук І.О., Свінтозельська І.В. Психологічна готовність вчителя як компонент регуляції взаємин між учнями.....	28
Бурдова М.В., Ямницький В.М. Проблема страху смерті у похилому віці.....	31
Бучко В.Б. Психологічна допомога у розв'язуванні конфліктів шляхом переговорів.....	34
Воробйов А.М. Психолого-соціальні концепти внутрішнього конфлікту в учнівській молоді.....	38
Гаврилець Ю. Д., Тукаєв С. В., Різун В. В., Макаруч М. Ю. Закономірності психоемоційного впливу телевізійних новин на молоду студентську аудиторію	42
Главінська О.Д. Аналіз психологічної суверенності як феномену особистісного стилю	46
Демчук О.О., Хупавцева Н.О. Метод проектів як засіб активізації діяльності студентів-психологів.....	48
Демянюк О.Б. Образ світу в контексті проблеми буття людини і її відношення зі світом	51
Донченко О.С. Креативність в контексті педагогічної творчості вихователя дошкільного навчального закладу.....	55
Дружиніна І.А. Проблема професійної підготовки студентів-психологів: теоретико-прикладний аспект.....	59
Єфимець О.О., Демчук О.О. До проблеми емоційного інтелекту студентів	62
Івашкевич Е.З., Михальчук Н.О. Сенситивність та соціальна уява в структурі соціального інтелекту майбутнього психолога.....	65
Козачок К.В., Романюк В.Л. Особливості післяопераційного стресу у пацієнтів із захворюванням жовчних шляхів в умовах хірургічного відділення	68
Кондратюк А.Ю., Литвиненко С.А. Гендерні відмінності самореалізації особистості в юнацькому віці	73
Корчакова Н.В. Ранні витоки про соціальності.....	75
Крюкова Л.В. Вплив емоційних чинників на соціально-психологічну адаптованість молодших школярів.....	80
Кулаков Р.С. Психологічний аналіз самооцінки та рівня домагань у структурі професійного самовизначення старшокласників	83
Кулакова Л.М. Психологічні аспекти дослідження почуття власної гідності у молодшому шкільному віці.....	87
Макаруч М.Ю., Федорчук С.В., Чікіна Л.В., Трушина В.А. Зв'язки ефективності виконання вправ на уявну ротацію з короткочасною пам'яттю у жінок	90
Макаруч М.Ю., Федорчук С.В., Чікіна Л.В., Трушина В.А. Успішність уявної ротації простих і складних геометричних об'єктів у жінок і чоловіків із різним рівнем інтелекту.....	93
Мамчук Л.П., Ямницький В.М. Творчість та творчі здібності особистості у сучасній психології.....	96
Марчук Ю.С., Созонюк О.С. Психологія розвитку професійного мислення у майбутніх психологів у процесі фахової підготовки.....	100
Мельник А.М. Аналіз психологічних механізмів зниження тривожності студентів коледжу через призму соціальних агентів: сім'ю, освіту та соціум.....	102
Мичко М.В., Ямницький В.М. Вплив соціального страху на формування особистості в юнацькому віці.....	105
Назаревич В.В. Формування соціальної ідентичності в гандикапних клієнтів у процесі психологічного супроводу ...	109
Новік Л.О. Психологічні основи формування іміджу у студентів-психологів у процесі фахової підготовки.....	112
Ногачевська І.О. Потенціал бібліотерапії у психотерапевтичній допомозі молоді	115
Озарчук О.І., Назарець Л.М. Психологічні основи профілактики суїцидальної поведінки у підлітковому віці.....	118
Осипчук О.П. Особливості розуміння моральних аспектів ситуації у молодшому шкільному віці	120
Павелків В.Р., Панасюк В.М. Теоретико-методологічна характеристика девіацій молодіжного середовища	124
Рудюк О.В. Верифікація концепту «психологічне здоров'я» у площині аналізу подолання кризи втрати роботи у безробітних	127
Семенюк О.А., Безлюдна В.І. Розвиток та корекція емоційної готовності дітей до шкільного навчання	131
Смалько Ф.В., Ямницький В.М. Сучасні аспекти вивчення поведінкової та вербальної агресії	135
Созонюк О.С. Розвиток готовності майбутніх психологів до особистісно зорієнтованого спілкування.....	138
Ставицька О.Г., Шиманська Ю.Ю. Особливості застосування методів психологічного впливу на особистість у професійній діяльності слідчого	141
Степанчук І.А., Литвиненко С.А. Психологічні особливості розвитку смислової сфери особистості в юнацькому віці	144

Стернійчук М.Ю., Литвиненко С.А. Психологічні особливості впливу батьківських фігур на становлення ідентичності доньки	147
Сторож О.В. Технологія розвитку творчої соціалізації старшокласників	150
Сушинська Т.С. Особливості довільної невербальної експресії дітей з різними типами образу "Я"	154
Федоренко Р.П. Вплив фінансової незалежності жінки на сексуальні взаємини	158
Федюк Т.М., Безлюдна В.І. Психологічні особливості соціалізації дітей з вадами слуху	161
Шевчик О.М., Немеш О.М. Психологічні особливості тривожності у старшокласників.....	163
Шпак С.Г. Особливості виникнення стресу у молодших школярів в процесі адаптації.....	166
Ямницький О.В. Розвиток психологічної науки та професійної підготовки психологів у Фінляндії	170
Яцюк Г.В. Розвиток когнітивно-мотиваційних основ інтимної сфери людини	173
Відомості про авторів	176

Наукове видання

ПСИХОЛОГІЯ: РЕАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 3

Заснований у 2013 р.

Редактор збірника **Павелків Р.В.**

Відповідальний за підготовку збірника до видання **Воробйов А.М.**

Технічний редактор **Суходольський В.І.**

Комп'ютерна верстка **Суходольський В.І.**

Здано до набору 04.12.2014 р. Підписано до друку 10.12.2014 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 23,4. Наклад 100 прим.

Адреса: 33028 м. Рівне, вул. Ст.Бандери, 20
e-mail: dokacentr@mail.ru

Видавництво ТЗОВ «Дока центр»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
Серія РВ № 54 від 09.09.2011.

П - 86 **Психологія: реальність і перспективи. Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету. – Випуск 3. – Рівне:
Видавництво ТЗОВ «Дока центр», 2014. – 182 с.**

ISBN 978-966-2695-01-4

Збірник наукових праць містить статті які відображають теоретичні та практичні аспекти найважливіших проблем психологічної науки.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, психологів закладів освіти, практикуючих психологів, вчителів та керівників закладів освіти, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК 159.9

ББК 88